

³³ Там само. – С. 30.

³⁴ Денбургъ Г. Вказана праця. – С. 127; Пухан Иво, Поленак-Акимовская Мирьяна. Вказана праця. – С. 69.

Резюме

Стаття присвячена дослідженню понять «persona», «status» і «caput». Питання суб'єкта права, його правоздатності та дієздатності у Стародавньому Римі перебували ще на етапі становлення. Відтак здійснюється спроба пояснити походження цих термінів, розкрити їх зміст та показати їх співвідношення між собою.

Ключові слова: суб'єкт права, правоздатність, дієздатність, статус.

Резюме

Данная статья посвящена исследованию понятий «persona», «status» и «caput». Вопросы субъекта права, его правоспособности и дееспособности в Древней Риме пребывали еще на этапе становления. Поэтому делается попытка объяснить происхождение этих терминов, раскрыть их содержание и показать их соотношение между собой.

Ключевые слова: субъект права, правоспособность, дееспособность, статус.

Summary

The article is devoted to notions «persona», «status» i «caput». Questions subject of law, its passive capacity and active capacity in ancient Rome were still at the stage of formation. Therefore, attempts to explain the origin of these terms, to reveal their content and show their relation to each other.

Key words: subject of law, passive capacity, active capacity, status.

Отримано 19.02.2010

Д. Д. КОССЕ

Дмитро Дмитрович Коссе, кандидат юридичних наук, доцент Чорноморського державного університету ім. Петра Могили

ЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Дослідженням особливостей категорії правового режиму в Україні приділяється значна увага, але визначення місця, значення, співвідношення цієї категорії з іншими в сучасній правовій системі України ще не належно досліджено. Саме тому для наукової статті об'єктом дослідження було обрано правовий режим, його особливості, які визначаються в його змісті, структурі, методах та способах правового регулювання, його комплексності та міжгалузевому характері. Актуальність великого застосування цієї категорії на практиці зумовлюється відсутністю системності в правовому регулюванні в сучасній Україні, необхідністю швидкого реагування на нові суспільні відносини та зміни в уже існуючих.

У процесі встановлення правового регулювання законодавець, будь-якої держави бачить недосконалість єдиного підходу до регулювання всіх груп відносин, відсутність у деяких випадках системного підходу та чіткого застосування норм чинного законодавства у залежності від правової сім'ї, наприклад, до якої віднесено правову систему. Особливо це відчутно в сім'ях загального права, де діють правові норми, які вже пройшли «випробування» застосуванням на практиці.

Саме тому з'являються виключення із загальних правил для справедливого і якнайбільш ефективного регулювання деяких суспільних відносин. У зв'язку з цим виникає додатковий інструментарій у правовій системі кожної держави. Такий особливий порядок (інструмент) регулювання окремих суспільних відносин має комплексний підхід, який фактично базується на загальних правилах і нормах в існуючій правовій системі, але одночасно має деякі особливості в регулюванні, які можуть включати особливий суб'єктивний склад, особливий склад об'єктів права, особливі методи взаємодії конкретних видів суб'єктів із об'єктами права, особливу систему правових гарантій (юридична відповідальність за порушення особливого статусу), особливі механізми правового регулювання (норми, юридичні факти, правовідносини, правозастосування, акти реалізації прав та обов'язків) тощо.

Як правило, виникають такі особливості у зв'язку з відсутністю системності в правовому регулюванні або при необхідності швидкого реагування на нові суспільні відносини або на зміни у вже існуючих. Особливо це проявляється в момент виникнення будь-яких труднощів в економіці, суспільному житті тощо. Наприклад, сучасна Україна вже на протязі 17 років переживає дуже динамічні соціально-економічні, політичні, культурні, демографічні, інформаційні процеси. Внаслідок саме таких процесів суттєво змінюються суспільні відносини і, як наслідок, модифікується юридична форма. Ще більш наявним прикладом може слугувати настання глобальної, економічної кризи. У такому випадку існування держави фактично залежить від швидких, правильних і актуальних дій державних органів, які можуть здійснювати не системний

підхід у зміні великої кількості норм та правил, в зміні конкретних напрямків регулювання, сфер, нормативних актів тощо.

Найбільш ефективним і при цьому мало відомим елементом юридичної форми для сучасного українського законодавства є правовий режим. Він реалізується шляхом встановлення особливого комплексного регулювання визначених суспільних відносин, які потребують негайного координування економічних процесів, захисту прав громадян тощо. Саме правовий режим у цьому випадку виступає особливим комплексним регулятором суспільних відносин. Як правило, режим врегульовує відносини, які важко «втиснути» в окрему галузь права, і, найчастіше, має міжгалузевий характер регулювання і об'єднує різні правові методи регулювання.

Визначення всіх ознак цього правового явища є важливим і актуальним, як з боку теоретичної науки, так і задля практики забезпечення виконання вимог того чи іншого правового режиму, їх оновлення відповідно до викликів сучасності, пов'язаних із становленням нових державних, політичних складових, зміною системи управління державою, повноважень та функцій державної влади, появою нових суб'єктів та об'єктів права, розвитком форм власності, підприємницької діяльності, зміною в перевазі більш диспозитивними методами правового регулювання, зміною пріоритетів в системі юридичних цінностей, методів та засобів.

При чому, правовий режим слід розглядати як особливу, виключну категорію правової системи. Її застосування повинно бути виключенням із системного правового регулювання суспільних відносин в державі. Правовий режим фактично стає особливим правовим інструментом (юридичним виключенням) законодавця при формуванні правової системи України. Він повинен застосовуватися із обов'язковими обмеженнями по таким параметрам: суб'єкт, об'єкт, територія застосування, час застосування. Після досягнення мети створення такого режиму він має визначати порядок повернення у загальний режим правового регулювання. При цьому слід зауважити, що законодавець все частіше використовує такі словосполучення, як «митний режим», «режим господарської діяльності», «пільговий режим», «режим найбільшого сприяння», «національний режим», «режим власності» тощо.

Категорія правового режиму посідає особливе місце в системі правового регулювання суспільних відносин. Проблема встановлення, застосування та функціонування правових режимів для врегулювання суспільних відносин є дуже актуальною в сучасній науці. Правовий режим зараз розглядається науковцями та законодавцем як комплексна правова категорія, визначення поняття та ознак якої потребує порівняльного аналізу, розгляду інших категорій правової дійсності.

Викликано це декількома причинами. По-перше, «режимне регулювання» перейшло на якісно інший рівень, відійшовши від відомчого нормотворення, на зміну цьому прийшло законодавство. По-друге, публічне управління потребує від правових режимів особливих регулятивних якостей, які дають можливість ефективно організувати діяльність органів виконавчої влади на визначеній території та в різних нестандартних ситуаціях щодо управління. По-третє, з'явилося все більше об'єктів, предметів, територій, які не можуть обійтися без режимних правил діяльності, що можуть створювати умови для їх постійного функціонування. По-четверте, особливі правові режими є адекватною адміністративною формою діяльності в нестандартних умовах, що дає можливість, з одного боку, застосовувати надзвичайні заходи, а з іншої, гарантувати їх відповідність конституційному статусу. По-п'яте, режими дозволяють об'єднувати та розподілити правові заходи в залежності від характеру суспільних відносин, що регулюються, мети і завдання, які стоять перед застосуванням норм, органічно об'єднує їх з іншими політичними, економічними, інформаційними заходами. Для режимів характерна саме системність правових заходів, що використовуються¹.

Вивчаючи теорію правових режимів, деякі науковці говорять про те, що правовим режимам притаманні наступні ознаки: вони встановлюються законодавством та забезпечуються державою, в особливий спосіб регламентують конкретні сфери суспільних відносин, відокремлюючи у часі і просторі відповідні суб'єкти та об'єкти права; представляють собою особливий порядок правового регулювання, який складається із сукупності юридичних заходів та характеризується визначеною ними взаємодією; створюють конкретну ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів відповідних суб'єктів або їх об'єднань²

Всебічне вивчення природи, сутності, призначення правових режимів та їх взаємодії, має важливе значення як для правотворчості, так і для правозастосовної практики. Їх аналіз може сприяти удосконаленню механізму правового регулювання, підвищенню його ефективності.

Конкретні визначення понять та ознак цих режимів практично відсутні в чинному українському законодавстві. Зазначені поняття згадуються політиками, законодавцями, державними діячами у засобах масової інформації. При цьому ці поняття і ознаки стосуються, в більшості випадків окремих галузей права (теорії права, міжнародному публічному та приватному праві, адміністративному і фінансовому праві). Великий внесок у розробку теоретичної концепції правового режиму внесли вчені-теоретики С. С. Алексєєв, Н. І. Матузов, А. В. Малько. Вивчення окремих спеціальних адміністративно-правових режимів здійснювалося в роботах Д. М. Артамонова, Г. В. Атаманчука, Д. М. Бахраха, К. С. Вельського, В. М. Гессена, А. В. Грязнова, В. В. Гущина, І. В. Гончарова, А. Н. Домрина, Б. П. Кондрашова, А. П. Коренева, С. С. Майляна, І. С. Розанова, А. И. Соловйова, С. В. Пчелинцева, Н. Ф. Попової, А. С. Щербакова, С. Д. Хазанова, Н. Г. Янгола та деяких інших вчених та спеціалістів-практиків.

У зв'язку з цим, правові режими в силу їх досконально регламентованого і обов'язкового характеру є визначеним виключенням у структурі демократичної правової системи. Визначення характерних ознак поняття «режим» унеможливується тим, що зміст, з якого складається це поняття, в юридичній літературі розуміється неоднозначно. Тут часто зустрічається ситуація, коли один і той же термін несе різне змістовне навантаження в залежності від ряду факторів (контексту роботи, особливостей авторського підходу до проблеми тощо). Разом із тим, у будь-якій галузі науки, по мірі поглиблення та розповсюдження знань, уточнення

понять та визначень, їх аналізу можна прийти до визначення ознак та понять конкретного суспільно-політичного явища.

При цьому, у всіх правових режимах слід розрізняти дві взаємопов'язані сторони: змістовну та формальну. Змістовна сторона – це причини та цілі існування режиму, його організаційні і економічні елементи та пов'язані з ним дії. Юридична сторона – це хто, на який термін, на якій території встановлює режим, визначення процедури його введення, відміни, зміни, система режимних обов'язків та прав, механізми правового регулювання, виконання та забезпечення виконання правових режимів.

Розглядаючи питання режиму з узагальнюючої точки зору, під цим поняттям можна розуміти встановлений порядок будь-яких речей, їх використання, володіння, розпорядження ними, а також порядок взаємовідносин, які складаються у визначеній сфері. Хоча з теоретичного боку під правовим режимом варто розуміти специфіку юридичного регулювання визначеної сфери суспільних відносин за допомогою різних юридичних способів і методів³.

Таким чином, правовий режим можна розглядати як особливий порядок правового регулювання, встановлений державою у вигляді правових норм та забезпечений державним примусом. Із наведеної вище тези бачимо, що правовий режим визначається наявністю конкретного порядку. У свою чергу, порядок передбачає собою технологічну послідовність здійснення одних дій за іншими. Зазначене вище дозволяє говорити про те, що для встановлення правового режиму необхідно послідовне технологічне здійснення визначених дій, порушення порядку виконання яких може потягнути за собою неадекватність правових норм існуючої дійсності.

Крім того, правовий режим можна розглядати як різновид соціального режиму. Головна особливість заключається в тому, що у будь-якому разі він встановлюється, змінюється, припиняється та забезпечується правом. В інших літературних джерелах правовий режим визначається «як соціальний режим конкретного об'єкту, закріплений правовими нормами та забезпечений сукупністю юридичних засобів»⁴, так і «як порядок регулювання, що виражений у комплексі правових засобів, які характеризують особливу сукупність дозволів, заборон, що взаємодіють між собою, а також позитивних зобов'язань, що створюють особливу направленість регулювання»⁵, так як «результат регулятивного впливу на суспільні відносини системи (визначеного переліку) юридичних засобів, які притаманні конкретній галузі права та забезпечують нормальне функціонування цього комплексу суспільних відносин»⁶.

Наведені вище характеристики відображають найбільш суттєві ознаки явища, що розглядається, однак мають і деякі недоліки, які потребують обов'язкового трактування та пояснень. Так, у першому випадку, правовий режим визначається через поняття соціального режиму, яке в свою чергу, також не відрізняється особливою чіткістю та потребує відповідних уточнень та інтерпретацій. Друге поняття є об'єктивним, але характеризує не направленість правового регулювання (формальні ознаки), а межу його сприяння або не сприяння інтересам окремих суб'єктів правовідносин (матеріальні ознаки). Далі навіть сам, автор, визнає, що «кожний правовий режим є все ж таки, саме режим; і тут треба приймати до уваги саме основні змістовні відтінки цього слова, в тому числі і те, що правовий режим виражає межі жорсткості юридичного регулювання, наявність існуючих обмежень або пільг, дозволений рівень активності суб'єктів, межу їх правової самостійності. Саме тому при розгляді правових питань ми звичайно говоримо, наприклад, про жорсткі або пільгові правові режими»⁷.

У третьому визначенні дуже категорично ставиться наголос на розумінні правового режиму виключно як результат у нормативно-правового впливу. На наш погляд, правовий режим – це не стільки результат, скільки система умов та методик, процедур здійснення правового регулювання, визначений розпорядок дій права, необхідний для оптимального досягнення відповідних цілей, який повинен постійно удосконалюватися. Правовий режим призваний забезпечити досягнення відповідного соціального ефекту, так як виражає, насамперед, шлях до подібного результату.

Інакше визначає поняття правового режиму М. І. Матузов, який зазначає, що це «особливий порядок правового регулювання, що виражається у визначеному сполученні юридичних засобів та, який створює соціальний стан і конкретну ступінь сприяльності або не сприяльності для задоволення інтересів суб'єктів права»⁸.

Як приклади різних за сутністю правових режимів можна розглядати «режим фінансової стабілізації», режим протекціонізму, режим перетину митної межі, режим окремих вільних економічних зон та територій, режим воєнного стану, паспортний режим, режим санкцій (мораторій, ембарго) тощо.

Правовий режим – це прояв нормативності права, але на більш високому рівні. Так, насамперед, правовий режим можна розглядати як такий «збільшений блок» у загальному арсеналі правового інструментарію, який поєднує у єдину конструкцію визначений комплекс правових засобів. І з цієї точки зору ефективно використання правових засобів при вирішенні тих чи інших спеціальних завдань в значній мірі складається з того, щоб вибрати оптимальний для вирішення відповідної задачі правовий режим, відпрацювати його відповідно специфіки того завдання та змісту відносин, що врегульовано⁹.

Правові режими забезпечують систематичне нормативне регулювання групи суспільних відносин визначеної ділянки соціального життя, сприяють оптимальному використанню конкретних об'єктів. Це особливо важливо в період економічних, політичних та культурних перетворень, що здійснюються сьогодні в Україні. І, хоча, правові режими характеризуються визначеною стабільністю, відомою постійністю, що в принципі і гарантує високий рівень їх нормативності, вони також еволюціонують, розвиваються, адаптуються до сучасних умов та реалій.

Так, наприклад, до 1998 року на території України для малих суб'єктів господарювання існував загальний режим оподаткування, обліку та звітності, але з 1998 року з прийняттям Указу Президенту України «Про

спрощену систему оподаткування, обліку та звітності» для таких суб'єктів господарювання прийнято особливий режим оподаткування у вигляді єдиного податку¹⁰. Метою встановлення такого режиму було спрощення адміністрування податків та вивід з тіні більшості дрібних підприємців.

Зміна, коректування і, навіть, заміна тих чи інших режимів можуть бути пов'язані з процесами демократизації існуючих державних інститутів, удосконаленням системи адміністративного управління, посиленням захисту прав громадян, необхідністю приведення законодавства у відповідності із вимогами міжнародних стандартів. Існують випадки, коли суб'єкти права самостійно мають можливість вносити зміни до правового режиму (наприклад, правовий режим майна подружжя відповідно до Сімейного кодексу України може бути законний, а може бути договірний).

Таким чином, не тільки постійність правових режимів, але і їх розвиток та удосконалення, укріплюють правопорядок, стабільність, керованість в суспільстві, направлені на захист інтересів держави та особистості. Але тут обов'язково необхідно пам'ятати про важливість незмінності правових режимів у бік погіршення положення та правового статусу суб'єкта відповідно до того статусу, який вже був йому наданий таким режимом. Не чітко визначений режим вимагає функціонувати всю систему юридичних засобів гірше необхідного, визиває падіння кількісних та, особливо, якісних показників діяльності. Невиправдано пільговий режим також не принесе нічого гарного, бо призведе до неекономного втрачання матеріальних, кадрових, фінансових ресурсів, робочого часу¹¹.

Правовий режим – це органічна частина державного та політичного режимів. Якщо державний режим визначається як сукупність методів влади, то політичний режим – як функціональний бік політичної системи суспільства. Політичний та державний режими, виражаючи змістовний бік прийняття та виконання управлінських рішень, надають політичному життю визначену направленість та безпосередньо впливають на загальні ознаки, принципи та параметри формування правових режимів.

З іншого боку, саме за допомогою правових режимів затверджуються та реально здійснюються політичні та державні режими. При цьому, правові режими, як правило, безпосередньо відображають важливі елементи правової політики держави. При цьому правовий режим це невід'ємна якість влади, її устрою, функціонування, соціальної направленості¹².

Тобто правовий режим самим загальним чином можна визначити як порядок регулювання, який виражений у різнонаправленому комплексі правових засобів, що характеризують особливе поєднання взаємодіючих між собою дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язань, які створюють особливу спрямованість правового регулювання.

У межах кожного правового режиму завжди беруть участь усі первинні елементи правової матерії (способи правового регулювання). Але в кожному режимі – і це багато в чому визначає його специфіку – один зі способів, як правило, виступає в якості домінанти, що визначає весь його вигляд і якраз створює специфічну спрямованість, настрій у регулюванні. Це лежить в основі класифікації первинних юридичних режимів.

Фактично правовий режим врегульовує комплексні суспільні відносини (поза межами окремих галузей права) шляхом обмеження або збільшення об'єму правосуб'єктності, кількості об'єктів права, обмеження дії в часі та просторі (наприклад, такий особливий правовий режим діє на територіях вільних економічних зон вже протягом 10 років та в межах конкретної території, яка визначається по координатах) та встановлення особливого механізму правового регулювання.

Застосування такого правового явища законодавцем здійснюється із визначених підстав (наприклад, економічного обґрунтування) при особливому порядку створення, зміни та припинення такого явища та в деяких випадках особливому порядку застосування. Метою створення такого правового явища можуть бути як загальносуспільні так і загальнодержавні інтереси. Саме в такому контексті з'являється і існує загальний національний правовий режим, виникають режими сприятливості або несприятливості тих чи інших суспільних процесів для тих чи інших суспільних відносин, які потребують негайного особливого правового врегулювання.

Як правило, в основі правових режимів лежить той чи інший спосіб правового регулювання. У кожному юридичному режимі можна з достатньою чіткістю визначити його базові, первинні правові інструменти (способи правового регулювання) – заборони, дозволи або позитивні зобов'язання (з цього положення є винятки, пов'язані з багатосторінним характером деяких суспільних відносин, а також з недостатнім відпрацюванням у законодавстві самого порядку регулювання). Якщо детальніше розглянути дозволи та заборони, то виявиться, що фундамент відповідних режимів становлять не просто дозволи і заборони, а загальні дозволи і загальні заборони, а ще точніше, що базуються на них типи правового регулювання. І відповідно самим загальним чином правові режими можуть розділятися на загальнодозвільні та загальнозаборонні. У більшості – це питання стосується структури правового режиму.

Саме тому при розгляді правових питань ми, звичай, говоримо, наприклад, про загальні або пільгові правові режими, правові режими найбільшого сприяння, вільної торгівлі тощо. І хоча орієнтація при розгляді правових питань на загальний дозвіл, на права і активність суб'єктів, може не завжди узгоджуватися із зазначеними змістовними характеристиками та ознаками категорії «правового режиму», обов'язково необхідно враховувати всі елементи, бо саме вони можуть у майбутньому визначити особливу спрямованість, клімат, настрій у регулюванні і визначити реальність цієї ділянки правової дійсності, до того ж вельми важливу для забезпечення високої організованості, дисципліни та відповідальності у суспільстві¹³.

Таким чином, виходячи із вищевикладеного стосовно правових режимів, можна визначити декілька важливих питань: по-перше, встановлюється законодавством та забезпечується державою; по-друге, метою є регламентувати особливим чином конкретні сфери суспільних відносин, обмежуючи часом або простором тих чи інших суб'єктів та об'єктів права; по-третє, передбачають собою особливий безперервний порядок

правового регулювання (правового впливу), який складається із юридичних засобів та характеризується визначеним їх сполученням; по-четверте, створюють конкретну ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів окремих суб'єктів права, по-п'яте, встановлюють додаткові форми юридичної відповідальності за порушення норм та вимог відповідних правових режимів.

Щодо структури правових режимів можна визначити, що вона складається з таких базових елементів: механізм правового регулювання (норми права, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації прав та обов'язків, правозастосування), суб'єкти права (їх правовий статус, правосуб'єктність), об'єкти права, методи взаємодії конкретних видів суб'єктів із об'єктами, системи гарантій його виконання (юридична відповідальність за порушення режиму). Зміст правових режимів визначається відповідним органом державної влади, як правило, законодавчої і складається із визначених суттєвих умов кожного елемента структури правового режиму. При цьому кожний елемент структури розглядається з боку визначеного кола осіб, до яких цей режим застосовується або осіб, які його реалізують, простору, на який розповсюджується, в тому числі відповідні адміністративно-територіальні одиниці, та його дію в часі.

У будь-якому разі правовий режим зумовлений, насамперед, інтересами держави, суспільства, волею законодавця, а також специфікою та характером суспільних відносин, що вимагають до себе особливих підходів, форм та методів правового врегулювання, особливого юридичного інструмента

¹ Менеджмент в России и за рубежом. – 2001. – № 6. – С. 73.

² Матузов Н. И., Малько А. В. Правовые режимы: вопросы теории и практики // Правоведение. – 1996. – № 4. – С. 15; Малько А. В. Родионов О. С. Правовые режимы в российском законодательстве // Журнал российского права. – 2001. – № 9. – С. 19; Матузов Н. И., Малько А. В. Политико-правовые режимы: актуальные аспекты // Общественные науки Современность. – С. 63.

³ Теория государства и права. Учебник для юридических вузов и факультетов / Под ред. В. М. Корельского и В. Д. Первалова – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА М, 1998. – С. 265.

⁴ Исаков В. Б. Механизм правового регулирования и правовые режимы // Проблемы теории государства и права. – М., 1987. – С. 258.

⁵ Алексеев С. С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. – М., 1989. – С. 185.

⁶ Морозова Л. А. Конституционное регулирование в СССР. – М., 1985. – С. 123.

⁷ Алексеев С. С. Теория права. 2-е изд. – М., 1995. – С. 244.

⁸ Матузов Н. И., Малько А. В. Правовые режимы: вопросы теории и практики // Правоведение. – 1996. – № 1. – С. 17.

⁹ Алексеев С. С. Вказана праця. – С. 243.

¹⁰ «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва»: Указ Президента України в редакції Указу Президента – № 746/99 від 28.06.99 // Урядовий кур'єр. 13.07.1999.

¹¹ Исаков В. Б. Вказана праця. – С. 261.

¹² Матузов Н. И., Малько А. В. Правовые режимы: вопросы теории и практики // Правоведение. – 1996. – № 1. – С. 17.

¹³ Исаков В. Б. Вказана праця. – С. 261.

Резюме

Особливості категорії «правовий режим» визначаються в змісті правового режиму, структурі режиму, методах та способах правового регулювання. Причиною таких особливостей є комплексність категорії, яка носить міжгалузевий характер. Актуальність застосування цієї категорії на практиці зумовлюється відсутністю системності в правовому регулюванні в сучасній Україні, необхідністю швидкого реагування на нові суспільні відносини та зміни у вже існуючих.

Ключові слова: правовий режим, правова система, зміст правового режиму, структура правового режиму

Резюме

Особенности категории «правовой режим» проявляются в содержании правового режима, структуре режима, методах и способах правового регулирования. Причиной таких особенностей является комплексность категории, которая носит междисциплинарный характер. Актуальность применения этой категории на практике объясняется отсутствием системности в правовом регулировании в современной Украине, необходимостью быстрого реагирования на новые общественные отношения и изменения в уже существующих.

Ключевые слова: правовой режим, правовая система, содержание правового режима, структура правового режима.

Summary

Features of the category of «legal regime» appear in the content of the regime structure of the legal regime, methods and means of legal regulation. The reason for such feature is the complexity of the category, which is interdisciplinary in nature. The relevance of this category in practice due to lack of consistency in the legal regulation in modern Ukraine, the need to respond quickly to new social relations and changes in existing ones.

Key words: legal regime, the system of the law, the content of the legal regime, the structure of the legal regime.

Отримано 12.04.2010